

Türk Medeni Hukukunda Yoksulluk Nafakası

Limony for Poverty in Turkish Civil Law

ÖZET

Bu çalışma, Türk Medeni Hukukunda yoksulluk nafakası kurumunu tarihsel gelişimi, hukuki niteliği, şartları, uygulamadaki sorunları ve reform önerileri çerçevesinde incelemektedir. Araştırmada öncelikle nafakanın tanımı, tarihi kökenleri ve hukuki dayanakları ortaya konulmuş; ardından yoksulluk nafakasına hükmedilmesi için gerekli şartlar değerlendirilmiştir. Çalışmada, boşanma sonrası yoksulluğa düşme, kusur ölçütü, talep şartı ve nafakanın mali güçle orantınlılığı gibi hususların yoksulluk nafakasının esaslı unsurları olduğu vurgulanmıştır. Uygulamada özellikle “süresiz nafaka” düzenlemesi önemli tartışmalara yol açmaktadır. Kısa süreli evliliklerden sonra ömür boyu nafaka yükümlülüğünün doğması hakkaniyete aykırı görülmekte; bu nedenle süre sınırı getirilmesi, hâkime takdir yetkisi tanınması veya devlet destekli fon gibi alternatif modeller önerilmektedir. Anayasa Mahkemesi, süresiz nafakayı Anayasa’ya aykırı bulmamış; Yargıtay ise nafakanın süreyle sınırlandırılmayacağı görüşünü benimsemiştir. Doktrinde ise farklı yorumlar ortaya çıkmıştır: bazı yazarlar süresizliği zorunlu görürken, bazıları üst sınır getirilmesini veya hâkimin takdir yetkisini savunmaktadır. Karşılaştırmalı hukukta birçok ülkenin yoksulluk nafakasını evliliğin süresi ve tarafların sosyal koşullarına bağlı olarak süreli düzenlediği görülmektedir. Bu durum, Türk hukukundaki süresiz nafaka uygulamasının istisnai nitelik taşıdığını göstermektedir. Çalışmanın sonucunda, yoksulluk nafakasının tamamen kaldırılması veya katı şekilde sınırlandırılması yerine, tarafların menfaatlerini dengeleyen, hakkaniyet ilkesine uygun ve öngörülebilir bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk nafakası, Türk Medeni Hukuku, Boşanma, Hakkaniyet İlkesi, Karşılaştırmalı Hukuk

ABSTRACT

This study examines the institution of alimony due to poverty (yoksulluk nafakası) in Turkish Civil Law within the framework of its historical development, legal nature, conditions, practical problems, and reform proposals. The research first presents the definition of alimony, its historical origins, and legal foundations, and then evaluates the essential conditions required for granting alimony. It emphasizes that falling into poverty after divorce, the criterion of fault, the requirement of a request, and the proportionality of alimony to the debtor’s financial capacity are the fundamental elements of the institution. In practice, the regulation of “perpetual alimony” has been a major source of debate. Imposing a lifelong financial obligation following short-term marriages is considered contrary to equity; therefore, proposals such as introducing time limits, granting judicial discretion, or creating state-supported funds have been suggested. The Constitutional Court has ruled that perpetual alimony is not unconstitutional, while the Court of Cassation has maintained that alimony cannot be limited by duration. In doctrine, divergent views have emerged: some argue that perpetuity is compulsory, while others advocate for setting an upper limit or recognizing judicial discretion. Comparative law demonstrates that many jurisdictions regulate alimony with time limits, taking into account the duration of marriage and the social circumstances of the parties. This indicates that the perpetual alimony model in Turkish law constitutes an exception rather than the norm. The study concludes that instead of abolishing or rigidly restricting alimony, a more balanced, equitable, and foreseeable regulation that protects the interests of both parties is necessary.

Keywords: Alimony due to poverty, Turkish Civil Law, Divorce, Principle of Equity, Comparative Law

GİRİŞ

Yoksulluk nafakası, boşanmanın mali sonuçları arasında aile hukukunun en çok tartışılan kurumlarından biridir. Kurumun amacı, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek tarafın asgarî yaşam düzeyini korumaktır; bu yönüyle tazmin edici değil, geçim güvenliğine dönük sosyal bir koruma aracıdır (Demir, 2018, 38; Reyhani Yüksel, 2021). Türk hukukunda 1988 tarihli 3444 sayılı Kanun’la kusurun “daha ağır olmaması” ölçütü benimsenmiş, süre sınırlaması kaldırılmış; 4721 sayılı TMK m.175 ile bu çizgi korunmuştur (Bozovalı, 1990; Can, 2018). Ancak süresiz nafaka uygulamasının kısa süreli evliliklerde hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabildiği iddiası, konuda yoğun bir reform tartışmasını canlı tutmaktadır (Baş ve Özcan, 2022; Reyhani Yüksel, 2021).

Hilal Aba¹

How to Cite This Article

Aba, H. (2025). “Türk Medeni Hukukunda Yoksulluk Nafakası” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:11, Issue:10; pp:1930-1941. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17441475>

Arrival: 07 September 2025

Published: 25 October 2025

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Gedik Üniversitesi, Sosyalbilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye.
ORCID:0009-0006-2592-0956

Toplumsal bağlam bu tartışmayı beslemektedir. Türkiye’de kadınların işgücüne katılım oranının erkeklere kıyasla belirgin biçimde düşük seyretmesi, boşanma sonrasında gelir kaybı riskini kadınlar açısından artırmaktadır (TÜİK, 2024). Bu nedenle bir kısım yazar, süresiz nafakayı “yapısal eşitsizliğin telafisi” olarak görürken (Bozkurt, 2021; Dedeoğlu, 2000), diğer bir kısım yazar, tarafları yıllarca birbirine bağlayan kalıcı bir borç yükünün hakkaniyet ve öngörülebilirlik ilkeleriyle bağdaşmadığını savunmaktadır (Yıldırım, 2016; Özdemir, 2021).

Normatif çerçevede Anayasa Mahkemesi, TMK m.175’te süre sınırı öngörülmemesini Anayasa’ya aykırı bulmamış; kurumun sosyal devlet ve insan onurunu koruma amaçlarına hizmet ettiğini, buna karşılık evlenme, ölüm, fiilî evlilik, yoksulluğun kalkması ve haysiyetsiz hayat hâllerinde nafakanın sona erdirilebildiğini vurgulamıştır (AYM, 17.05.2012, E.2011/136, K.2012/72). Yargıtay ise hâkimin süre belirleme yetkisini tanımamakta; alacaklı açıkça süreli talep etmedikçe nafakanın süresiz takdir edileceğini kabul etmektedir (Yargıtay HGK, 02.05.1990, E.1990/2-111, K.1990/261). Buna karşılık, son yıllarda bölge adliye mahkemesi kararlarında evlilik süresi ve yaş gibi faktörler dikkate alınarak süreli çözümlere yönelen gerekçelerin güçlendiği görülmektedir (Baş ve Özcan, 2022).

Karşılaştırmalı hukuk da yeknesak değildir: Almanya’da üst sınır öngörülmezken alacaklı eşe meslek edinme yükümlülüğü yüklenir; İsviçre’de evlilik süresi belirleyici ölçüttür, Hollanda’da azamî 12 yıl, Fransa’da çoğunlukla tek seferde ve azamî 8 yıl ödeme yaklaşımı benimsenir (Burcuoğlu, 2011; Yağcı, 2018; Şahin, 2017; Işık, 2022). Bu tablo, Türk hukukundaki “süre” tartışmasının, yalnızca iç hukuka özgü değil, aynı zamanda hukuk politikası seçenekleri arasında yapılacak tercihlerle ilgili olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmanın amacı Türk Medenî Hukukunda yoksulluk nafakasını kavramsal- tarihsel çerçevesiyle ortaya koymak; şartlar, miktar ve ifa rejimini güncel içtihatlarla sistematikleştirmek; “süre” problematiğini AYM ve Yargıtay içtihatları, doktrindeki ayrışan görüşler ve karşılaştırmalı hukuk ışığında tartışmak; nihayet, mevcut reform önerilerini (özellikle 2/2146 E. sayılı teklif) hukuki öngörülebilirlik, hakkaniyet ve sosyal koruma dengesi bakımından değerlendirmektir. Çalışma, doktrinel inceleme ve içtihat analizine dayalı bir nitel hukuk araştırması metodunu izlemekte; temel kaynaklar olarak öğretilerdeki monografi ve makaleler (Demir, 2018; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2019; Öztan, 2015; Reyhani Yüksel, 2021), istatistiksel bağlam için resmî veriler (TÜİK, 2024) ve yüksek yargı kararları kullanılmaktadır.

Makale, sırasıyla şu bölümlerden oluşmaktadır:

- (i) Hukuki Dayanaklar ve kavramsal çerçeve
- (ii) Yoksulluk Nafakasının Şartları (boşanmanın kesinleşmesi, talep, yoksulluk, kusur ve mali güçle orantı)
- (iii) Uygulamada süre sorunu ve reform tartışmaları
- (iv) Özel durumlar: başlangıç, miktar, ödeme, değiştirme, sona erme ve usul
- (v) Sonuç ve politika önerileri

Böylece çalışma, hem uygulayıcıya pratik bir yol haritası, hem de yasa koyucuya dengeleyici reform parametreleri sunmayı hedeflemektedir.

NAFAKANIN TANIMI, TARİHİ VE ARKA PLANI

Nafaka Kavramının Tanımı

Nafaka, bir kişinin geçimini sağlayabilmesi ve ihtiyaçlarını karşılayabilmesi amacıyla sarf edilen para olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda, mahkeme tarafından, kişinin yasal olarak geçindirmek zorunda olduğu bireylere yönelik bağlanan aylık ödeme de nafakayı tanımlamaktadır (Develioğlu, 1982). Türk Dil Kurumu (TDK), nafakayı, “geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü, geçimlik” şeklinde tanımlamaktadır (TDK, 2025). Kelimenin kökeni Arapça olup “infak etmekten” türemiştir. Infak etmek, harcamak ve tüketmek anlamına gelir (Erbay, 2006). Demir (2018), nafakanın, bir kişinin kendi malvarlığından, ihtiyaç sahiplerine yardımında bulunması şeklinde bir anlam taşıdığını ifade etmektedir. Nafakanın temelinde, kişiler arasındaki yardımlaşma ve sosyal dayanışma olgusu yer almaktadır (Ersöz, 2018). Aile bağlarında mevcut olan kenetlenme ve dayanışma olgusunun nafaka ile karşılıklı bir etkileşimde olduğu kabul edilmektedir (Ersöz, 2018). Bireylerin aile üyelerine yönelik yardımlarda bulunmaları, yasa koyucu tarafından örf ve adet hukuku ya da genel ahlaki bağlamla sınırlı tutulmamış, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) ile koruma altına alınmış bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir (Ersöz, 2018). Nafakaya dair yasal düzenlemeler toplumsal, iktisadi ve ahlaki gerekçelere dayanmaktadır.

Nafakanın Tarihsel Gelişimi

Nafaka, köklü bir tarihe sahiptir; eski toplumlardan itibaren gelenekler ve ahlaki prensipler silsilesi tarafından korunmaktadır (Güriz, 2006).

Roma Hukuku Dönemi Roma Hukuku kaynaklarında nafakaya ilişkin değerlendirmeler mevcuttur. Boşanma davası görüldüğünde, eğer kadının boşanmada kusuru bulunmuyorsa, kocanın ona nafaka ödemesi kabul edilmiştir (Bozdağ, 2015). Roma Hukuku'nun erken dönemlerinde erkeklerin karılarını veya çocuklarını satma veya öldürme gibi yetkileri bulunmaktayken, bu yetkiler Bizans İmparatoru Justinianus döneminde yürürlüğe konulan Corpus Juris Civilis adı verilen hukuk kurallarıyla sona erdirilmiştir (Bilge, 2009; Bozdağ, 2015). Ayrıca, 1789 tarihli Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi ile kadın ve erkek arasında eşitlik kabul edilmiş; 1980 yılında ise Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi kabul edilmiştir (Uçar, 2003).

Türk-İslam Hukuku Dönemi İslamiyetin kabulü ile birlikte Türk hukukunda, nafakaya ilişkin İslami kurallar etkili olmuştur (Köseoğlu, 2010). Buna göre, erkeğin kadına ödemekle mükellef olduğu nafaka iki türdür: İlki evlilik devam ederken ödenen nafaka, diğeri ise boşanma aşamasında kadının iddet müddeti dönemi içerisinde ödenen nafakadır (Köseoğlu, 2010). İslam hukukunda kural olarak nafaka yükümlüsü erkektir. Kadının nafakaya hak kazanması için, cinsel ilişki açısından sağlıklı olması ve kocasını meşru bir gerekçeyle dayanmaksızın terk etmemesi gibi şartlar aranmaktadır. Aynı zamanda kadının kocasına karşı itaatte kusur etmemesi gerektiği anlayışı da kabul edilmektedir (Kol, 2013). Eğer evlilik kocadan kaynaklanan bir gerekçeyle neticelenmişse veya kadın meşru bir gerekçeyle dayanarak boşanmışsa, erkek eş iddet müddeti süresi içinde kadına nafaka ödemekle yükümlü tutulmuştur (Köseoğlu, 2010). Nafaka miktarı, kadının temel ihtiyaçları dikkate alınarak belirlenmekteydi (Aydın, 2013).

Osmanlı Devleti döneminde kabul edilen Mecelle-i Ahkam-ı Adliye, nafakaya ilişkin bütüncül bir yaklaşım ortaya koymamıştır; bu eksikliği gidermek amacıyla 1915 yılında Nafaka Kanunu kabul edilmiştir (Çeker, 1985). Ancak bu düzenlemeler, 1926 yılında Medeni Kanun hazırlıkları nedeniyle pratikte etkili olamamıştır (Güriz, 2006).

1926 Tarihli Medeni Kanun Dönemi Nafaka, 1926 yılında 743 sayılı Medeni Kanun'un kabulü ile yasal bir zemine kavuşmuştur (Güriz, 2006). İlgili Kanun'un 144. maddesi, kabahatsiz olan eşlerden birinin boşanma neticesinde büyük bir yoksulluğa düşmesi durumunda, diğer eşin kusurlu olmasa dahi, mali gücüyle orantılı olarak bir sene boyunca nafaka ödemeye mahkûm edilebileceğini düzenlemiştir. Bu düzenleme ile kadın ya da koca ayrımı kaldırılmış, erkek eşin de nafaka talep edebilmesi mümkün olmuştur. Ancak bu dönemde aranan "büyük bir yoksulluk" şartı nafaka talep eden taraf açısından bir engel teşkil etmekteydi. Ayrıca, nafaka talebi için eşin kabahatsiz (kusursuz) olması şartı da aranmaktaydı; kusursuzluğun mutlak olarak anlaşılmamakla birlikte, kusurun boşanmaya sebebiyet verecek ağırlıkta olması yeterliydi (Öztan, 1983). Nafaka borçlusunun kusuruna bakılmayacak olması (nafakanın ceza/tazminat olmaması nedeniyle) dikkat çekicidir (Akıntürk, 1967; Tekinay, 1984). En çok eleştirilen yön ise, nafaka süresinin yalnızca "bir yıl" ile sınırlandırılmış olmasıydı; bu durumun yoksulluk nafakasının maksadıyla tutarlı olmadığı ve nafakanın süresiz olması gerektiği eleştirilmiştir (Ateş, 1998).

1988 Tarihli 3444 Sayılı Kanun ve Mer'i Mevzuat 1988 yılında, 3444 sayılı Kanun md. 6 hükmü ile yoksulluk nafakasının şartlarında önemli değişikliklere gidilmiştir. Bu değişikliklerle, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek eşin, kusurunun diğer eşten daha ağır olmaması kaydıyla, diğer eşin mali gücü nispetinde ve süresiz olarak nafaka isteyebileceği düzenlenmiştir. Böylece mutlak kusursuzluk şartı kalkmış, eşit kusurlu olan eşin de nafaka talep etmesine imkân tanınmıştır (Bozova, 1990). Ayrıca, eski düzenlemedeki bir yıllık süre sınırı kaldırılarak, nafakanın süresiz olarak öngörülmesi yeniliği getirilmiştir (Can, 2018). Ancak bu düzenleme, erkek eşin kadından yoksulluk nafakası talep edebilmesi için kadının refahta bulunması gerektiği yönünde ilave bir şart öngörmüştür (Memişoğlu Bozan, 2019). Bu şart, kadın-erkek eşitliğine aykırı olduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir (Memişoğlu Bozan, 2019). Son olarak, 2002 yılında yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 175. maddesiyle yoksulluk nafakası güncellenmiştir: "Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz". Bu hükümle, 1988 düzenlemesindeki kadın eşten nafaka talep edebilmek için aranan "refah içinde bulunma" şartı kaldırılmıştır.

Hukuki Niteliği

Nafaka, temelde yalnızca bir tarafa borç yükleyen ve karşılıklı olmayan (ivazsız) bir yükümlülüktür. Türk Borçlar Hukuku sistematigi ele alındığında, borcun kaynakları; sözleşmeler, haksız fiiller ve sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar olarak değerlendirilebilir (Eren, 2020). Nafaka borcu, bu tasnifin dışında kalan "diğer borç türleri" içerisinde yer almaktadır, zira kaynağı örf adet hukuku ve genel ahlaki prensipler olup sözleşmeye, haksız fiile veya sebepsiz zenginleşmeye dayanmamaktadır (Ayan, 2020; Remzi ve Sezer, 2015).

Nafaka borcu, yasal düzenlemeden (kanundan) doğan bir borçtur. Taraflar miktarı veya ödeme şekli konusunda anlaşma yapsa dahi, borcun kaynağı bu sözleşme olmaz.

Nafaka, diğer borç türlerinden ayrılan özel bir korumaya sahiptir. Nafaka borcunu ödemeyen eşe karşı, İcra ve İflas Kanunu (İİK md. 344) uyarınca tazyik hapsi uygulanması mümkündür; bu tazyik hapsinin paraya çevrilmesi veya ertelenmesi mümkün değildir (Ruhi, 2010; Somkan Fırat, 2019). Bu durum, nafakayı diğer borç türlerinden ayırmaktadır (Ruhi, 2010; Somkan Fırat, 2019).

Nafaka alacağı, kişiye bağlı haklar kategorisinde yer almaktadır (Ünal ve Başpınar, 2012). Bu durum, nafakanın alacaklısı ve borçlusu arasındaki kişisel ilişkinin bir ürünü olduğu ve ancak nafaka alacaklısı tarafından talep edilebileceği anlamına gelir (Demir, 2018; Ünal ve Başpınar, 2012). Dolayısıyla, nafaka alacağı üçüncü bir kişiye devredilemez. Ayrıca, bu hak, taraflardan birinin ölümüyle mirasçılara geçmez veya mirasçılar için borç yükümlülüğü doğurmaz (gelecekteki ödemeler için geçerlidir) (Hatemi, 2012; Akıntürk ve Ateş, 2016). Yoksulluk nafakasının hukuki niteliği, bakım nafakası grubu içerisinde yer alması ve boşanmanın hukuki sonuçları arasında bulunmasıdır. Yoksulluk nafakası, alacaklı eşi sadece yoksulluktan kurtarmayı amaçlar ve onun eski hayat standartlarını devam ettirmesini amaçlamaz. Bu yönüyle bir tazminat ya da cezalandırma amacı gütmeyiz (Demirbaş, 2018).

YOKSULLUK NAFKASININ ŞARTLARI

Normatif Çerçeve ve Genel Şartlar

Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi, TMK m.175'te öngörülen koşulların somut olayda gerçekleşmesine bağlıdır (Yıldırım, 2020). Bu kurum, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek tarafa yönelik olup, şartlar gerçekleşmediğinde nafakaya hükmedilemez (Burcuoğlu, 2018; Kulaklı, 2018).

Boşanma Kararının Kesinleşmesi

Nafaka, ancak tarafların boşanmasına karar verilmiş ve karar kesinleşmişse gündeme gelir; evlilik devam ederken yoksulluk nafakası söz konusu olmaz (Burcuoğlu, 2018; Kulaklı, 2018). Geçerli bir evlilik bulunmayan, yalnızca dinî nikâhlı birlikteliklerde nafaka bağlanamaz (Yıldırım, 2020; Yiğit, 2022). Ancak evliliğin butlanı hâlinde de boşanmanın sonuçlarına ilişkin hükümler uygulanır (TMK m.158; Yiğit, 2022).

Talep Şartı

Yoksulluk nafakası talebe bağlıdır; hâkim re'sen hükmedemez (TMK m.175; Feyzioğlu, 1986; Camcı, 1998). Talep yoksa hüküm kurulması bozma nedenidir (Yargıtay 2. HD, K.T. 10.1.2023, E.2022/9282, K.2023/102). Talep, "ömür boyu/sürekli nafaka" gibi ifadelerle dahi anlaşılabilir; çelişki varsa hâkim açıklattırır (Tutumlu, 2006; Yıldırım, 2020). Anlaşmalı boşanmada protokolle feragat edilmişse nafakaya hükmedilemez (Öztan, 2015). Talep dilekçeler safhasında ileri sürülmelidir (HMK m.141; Yiğit, 2022); tahkikatta ıslah veya açık muvafakat gerekir (Atar, 2016; Yiğit, 2022). TMK m.175 cinsiyet ayrımı yapmadığından her iki eş de talep edebilir; 4721 sayılı Kanun, erkek için eski "refah" koşulunu kaldırmıştır (Akıntürk ve Ateş, 2016; Demir, 2018; Oğuzman ve Dural, 2001). Eşit kusur hâlinde dahi talep incelenir (Yargıtay 2. HD, K.T. 10.10.2024, E.2023/9600, K.2024/7195).

Yoksulluğa Düşme (veya Tehlikesi)

Boşanma neticesinde yoksulluğa düşme veya bu tehlikenin varlığı zorunludur (Dural, Ögüz ve Gümüş, 2021). Çalışma gücü/serveti olmayan eş için makul talep zemini oluşur (Akıntürk ve Ateş, 2016). Yoksulluk, tek başına barınma ve geçimi sağlayamama durumudur; gelirin hiç olmaması şart değildir. Asgarî ücretle çalışmak tek başına yoksulluktan çıkarmayabilir; fakat düzenli asgarî gelir ve tarafların gelir farkı somut olayda araştırılır (Kılıçoğlu, 2020; Yargıtay 2. HD, K.T. 9.12.2024, E.2024/2361, K.2024/9651; 10.12.2024, E.2024/2525, K.2024/9753; 23.12.2024, E.2024/3188, K.2024/10336). Yoksulluk boşanma nedeniyle doğmalıdır; boşanma olmasa da yoksul olacak kişi TMK m.175'ten yararlanamaz (Reyhani Yüksel, 2021; Uzun, 2013). 1988 değişikliğiyle "büyük yoksulluk" aranmaktan vazgeçilmiş, vasat yoksulluk yeterli görülmüştür (Reyhani Yüksel, 2021).

Kusur Kısıtası

Talep eden eşin kusuru diğerinden daha ağır olmamalıdır (Erdem, 2019). Eşit kusur hâlinde nafaka mümkündür; istisna, talep edenin tam veya ağır kusurlu olmasıdır (Tutumlu, 2006; Yıldırım, 2016; Badur ve Turan Başara, 2016; Yiğit, 2022). Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz; kurum bu yönüyle tazminattan ayrılır (Feyzioğlu, 1986; Yıldırım, 2020). Boşanma kesinleşmesinden bir yıl içinde açılan davalarda kusur araştırılmayacağına dair içtihat da mevcuttur (Yargıtay 3. HD, YK.T. 29.03.2004, E.2671, K.2934).

Mali Güçle Orantı

Miktar, yükümlünün mali gücüyle orantılıdır; ödeme gücü yoksa nafaka hükmedilemez (Akıntürk ve Ateş, 2016; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2021). Amaç, alacaklıyı yalnızca yoksulluktan kurtarmaktır; evlilikteki refah seviyesini sürdürmek değil (Reyhani Yüksel, 2021). Yükümlünün baktığı kişiler gözetilir (Demir, 2018; Çelik ve Ganbari, 2023). Her iki eş de asgarî ücretliyse, yükümlünün geliri asgarî ücretin altına düşecekse nafaka verilmeyebilir; güncel içtihat menfaat dengesine daha fazla ağırlık verir (Uzun, 2013; Çelik ve Ganbari, 2023; Yargıtay HGK, K.T. 08.03.2023, E.2022/142, K.2023/184).

Karşılaştırmalı Hukukta Süre Sorunu (Bilgi Notu)

Birçok sistemde süresiz nafaka genel kural değildir: Almanya’da üst sınır yok ama alacaklının meslek edinme yükümlülüğü ve çok ölçütlü takdir sistemi vardır (Burcuoğlu, 2011). İsviçre’de evlilik süresi belirleyicidir; 18 aydan kısa evlilikte nafaka yok, 10 yılda uzun süreli nafaka mümkündür (Yağcı, 2018; Şahin, 2017). Hollanda’da azamî 12 yıl; Fransa’da çoğunlukla tek seferde ve en çok 8 yıl, miktar sonradan artırılmaz (Işık, 2022).

AYM’nin Yaklaşımı (Çerçeve)

AYM, TMK m.175’te süre sınırı olmamasını Anayasa’ya aykırı görmemiş; kurumun toplumsal dayanışma, sosyal hukuk devleti ve insan onurunu koruma amacına hizmet ettiğini, ayrıca evlenme, ölüm, fiilî evlilik, yoksulluğun kalkması, haysiyetsiz hayat gibi hâllerde nafakanın sona erebileceğini belirtmiştir (AYM, K.T. 17.5.2012, E.2011/136, K.2012/72).

Yargıtay İçtihadı (Süre)

Yargıtay HGK, hâkimin süresizliği süreyle sınırlandıramayacağını; alacaklı açıkça süreli istemedikçe nafakanın süresiz takdir edilmesi gerektiğini kabul eder (Yargıtay HGK, K.T. 2.5.1990, E.1990/2-111, K.1990/261). Bu yaklaşım, özellikle asgarî ücretli kadın lehine bile “yoksullaşma ihtimali” gerekçesiyle süresiz nafaka verilmesi gibi örnekleri doğurduğu için eleştirilmektedir; İstanbul BAM’ın evlilik süresi ve yaşa göre süreli nafaka kararı hakkaniyete daha uygun bulunmuştur (Baş ve Özcan, 2022).

10. Doktrinindeki Görüşler (Süre Tartışması)

- Lafzî yorum:** Hâkimin süre takdiri yoktur; açıkça süreli talep yoksa süresiz hüküm gerekir (Uzun, 2013, s.100; Yıldırım, 2020; Demir, 2018).
- Üst sınır:** Boşanma dayanışmayı bitirdiğinden belirli bir tavan süre getirilmelidir (Dural, Ögüz ve Gümüş, 2021).
- Hâkim takdiri:** “İsteyebilir” lafzı zorunluluk doğurmaz; hâkim somut olaya göre süre kararlaştırabilmelidir, Yargıtay’ın emredicilik yorumu eleştirilmektedir (Kocabaş, 2013; Oğuz, 2000; Hamzaçebi, 2002; Özdemir, 2021).

YOKSULLUK NAFKASINA İLİŞKİN ÖZEL DURUMLAR

Yoksulluk nafakasının başlangıcı, talebin ileri sürülüş zamanına bağlıdır: Boşanma davası içinde istenmişse nafaka, kararın kesinleştiği günden itibaren hüküm ifade eder (Yargıtay HGK, K.T. 29.11.2017, E. 2017/1532, K. 2017/146; Öztan, 2015). Boşanma kesinleştikten sonra açılan bağımsız davalarda veya artırma/azaltma taleplerinde ise başlangıç tarihi yeni davanın açıldığı gündür (YİBK, K.T. 28.11.1956, E. 1956/15, K. 1956/15). Faiz yönünden Yargıtay’ın yerleşik yaklaşımı, infaz için kesinleşme aranıyorsa faizin kesinleşme tarihinden itibaren işletilmesi gerektiğidir (Yargıtay 12. HD, K.T. 22.06.2009, E. 2009/5668, K. 2009/13571). TMK m.178 uyarınca boşanmanın fer’ileri niteliğindeki tazminat ve yoksulluk nafakası talepleri, kararın kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde ileri sürülmezse zamanaşımına uğrar; bu def’i ileri sürülmedikçe hâkimce re’sen gözetilemez (Uzun, 2013; Ruhi, 2010). YHGK zamanaşımı def’inin açık ve belirgin şekilde yapılmasını aramaktadır. Yabancı boşanma kararlarında süre, tanıma kararının kesinleşmesiyle işlemeye başlar (Yargıtay 2. HD, K.T. 11.10.2023, E. 2023/2427, K. 2023/4661). Artırma/azaltma davaları bir yıllık süreye tabi değildir (Ruhi, 2010). Anlaşmalı boşanmada nafaka hiç düzenlenmemişse hâkimin gözünden kaçan bu husus bir yıl içinde ileri sürülebilir (Arbek, 2004, s. 144–145); ancak Yargıtay, açık talep yokluğunu çoğu kez o anda yoksulluk bulunmadığına ilişkin kesin kabul saymaktadır; bu görüş öğretide eleştirilmektedir (Yargıtay 2. HD, K.T. 07.03.1997, E. 1997/1032, K. 1997/2584; Yiğit, 2022; Öztan, 2015).

Miktarın saptanmasında hâkime geniş takdir yetkisi verilmiş olup belirleme somut olayın koşullarına, özellikle asgarî yaşam standardına göre yapılır (Kartal, 2019). Yükümlünün bakmakla yükümlü olduğu kişiler (ör. engelli anne/çocuk) ile yükümlünün asgarî yaşamını tehlikeye düşürmeme ilkesi dikkate alınır; bu nitelikteki durumlar

indirim gerekçesi sayılabilir (Fırtına, 2019; Oğuz, 2000; Demir, 2018; Yargıtay HGK, K.T. 12.02.2025, E. 2023/582, K. 2025/24; Yargıtay 3. HD, K.T. 12.10.2009, E. 2008/12515, K. 2008/17462). Evliliğin süresi ve ev-içi iş bölümü de önem taşır; uzun süreli evliliklerde daha yüksek, kısa süreli evliliklerde düşük veya toptan ödeme uygun görülebilir (Kalender, 2021; Somkan Fırat, 2019; Yargıtay 2. HD, K.T. 23.02.2023, E. 2022/9862, K. 2023/724). Amaç, alacaklının evlilikte sahip olduğu asgari standardı korumaktır; refahın sürdürülmesi hedeflenmez, yaş ve sağlık da hakkaniyet değerlendirmesinde dikkate alınır (Fırtına, 2019; Kulaklı, 2018; Kalender, 2021; Üstün, 2024).

Ödeme biçimi TMK m.176/1'e göre sermaye (toptan) veya irat (düzenli taksit) olabilir; uygulamada çoğunlukla aylık taksit kararlaştırılır (Yiğit, 2022; Kılıçoğlu, 2020). Hâkim, ödeme biçimini tarafların ekonomik-sosyal durumuna göre belirler; kısa evlilik ve ortak çocuk yokluğu gibi hâllerde toptan ödeme tercih edilebilir (Yargıtay HGK, 29.03.2006, E. 2006/2-69, K. 2006/117; Yargıtay 2. HD, K.T. 18.02.2025, E. 2024/4863, K. 2025/1635). Kural olarak nafaka nakit ödenir; istisnaen aynî ödemeye de hükmedilebilir (Özyazgan, 2019; Feyzioğlu, 1986; Öztan, 2015). Sermaye şeklinde kararlaştırılmış nafaka sonradan uyarlanamaz; irat şeklinde olan ise ekonomik koşullara göre artırılıp azaltılabilir. Sermaye kararı kesinleştikten sonra alacaklının ölümü hâlinde hak mirasçıya intikal eder; kuralen Türk lirası ile ödenir (Ünlüsoy Tek, 2022; Özyazgan, 2019; Öztan, 2015).

Değişiklik (artırma/azaltma) yalnızca irat niteliğindeki nafakalar için mümkündür (TMK m.176/4); toptan ödemede miktar değiştirilemez (Çıtak, 2016). Değişiklik, karar tarihinde öngörülemeyen ve süreklilik arz eden ekonomik-sosyal değişikliklere dayanır; mahkeme re'sen değil talep üzerine karar verir ve geleceğe dönük artış/azalış kademeleri de belirlenebilir (Erdem, 2018; Akıntürk ve Ateş, 2016; Öztan, 2015; Yargıtay 2. HD, K.T. 07.06.2021, E. 2021/2370, K. 2021/4529; TMK m.176/5). İşini kaybetme, emeklilik, iflas gibi yükümlü aleyhine; miras/gelir artışı gibi alacaklı lehine değişiklikler örnek gösterilir; fakat kötü niyetli/öngörülebilir davranışlardan doğan gelir düşüşleri dikkate alınmayabilir (Yargıtay HGK, K.T. 05.11.2019, E. 2017/445, K. 2019/1129; Öztan, 2015).

Sona erme, yalnızca irat nafakalar için söz konusudur ve kendiliğinden veya mahkeme kararıyla gerçekleşir (Gençcan, 2018; Hatemi ve Oğuztürk, 2013). Kendiliğinden sona erme hâlleri; alacaklının evlenmesi (TMK m.176/3), taraflardan birinin ölümü ve süreli nafakada sürenin bitmesidir (Ruhi, 2010; Ersöz, 2018; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2019; Öztan, 2015; Demir, 2020). Mahkeme kararıyla sona erme ise alacaklının haysiyetsiz hayat sürmesi, yoksulluğun ortadan kalkması, karşı cinsten biriyle fiilî evlilik ve hakkaniyet gereği kaldırma sebeplerine dayanır; bu davalarda görev Aile Mahkemesi'ne aittir (TMK m.176/3; Yargıtay 2. HD, K.T. 26.06.2012, E. 2011/22536, K. 2012/17686; Demir, 2018; Demir, 2020; Yargıtay 2. HD, K.T. 06.06.2023, E. 2022/6573, K. 2023/2958; Kaçak, 2009; Öztan, 2015, 508; Yalçınkaya ve Kaleli, 1988; Yargıtay 2. HD, K.T. 22.03.2023, E. 2022/10765, K. 2023/1191; Dede, 2016; Yargıtay 3. HD, K.T. 12.12.2013, E. 14954, K. 17879; Demir, 2020; Ersöz, 2018; Ateş, 2016; Yargıtay HGK, K.T. 27.10.2022, E. 2020/2-28, K. 2022/1392).

İfa, edimin tam ve zamanında yerine getirilmesidir; para borcu niteliğindeki nafaka kural olarak alacaklının ödeme dönemindeki yerleşim yerinde ifa edilir; üçüncü kişi tarafından da ifa edilebilir (Antalya, 2019; TBK m.89/1-b; Tutar, 2023; TBK m.83; Oğuzman ve Öz, 2020). Ödenmemede borçlu temerrüde düşer; kısmi ifa alacaklının rızasına bağlıdır ve reddedilirse temerrüt gerçekleşir; bu hâlde temerrüt faizi muacceliyet tarihinden işlemeye başlar (TBK m.84/1, m.120; Oğuzman ve Öz, 2020, 491; Öcal, 2019). Yargılama ve yetki- görev bakımından, Aile Mahkemeleri görevlidir; boşanmayla birlikte istenmiş nafakada boşanma yer mahkemesi, bağımsız davalarda ise alacaklının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (4787 s. Kanun m.4/1; TMK m.168, m.177; Doğan, 2015; Erdoğan, Akkurt ve Tokat, 2023; Kırmızı, 2021; Kaçak, 2006; Demir, 2018). İspat yükü TMK m.6 gereği iddia eden tarafa aittir; yoksulluğu talep eden ispatlar, sona erme nedenlerini ise karşı taraf ortaya koyar; boşanmanın fer'îlerinde re'sen araştırma ilkesi uygulanabilir (Somkan Fırat, 2019; TMK m.184; Mıdık, 2023). Son olarak, nafaka uyuşmazlıkları HUAK çerçevesinde arabuluculuğa elverişlidir; ancak aile içi şiddet iddiaları kapsam dışıdır ve aile hukukunda arabuluculuk zorunlu değil, öneri niteliğindedir (HUAK m.1, m.1/2; Kartal, 2019; Uyumaz ve Erdoğan, 2015).

MEVCUT YOKSULLUK NAFKASI HÜKÜMLERİNE YÖNELİK DEĞİŞİKLİK ÖNERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türk Medenî Kanunu'nda yoksulluk nafakası kurumunun özellikle süresiz nafaka boyutu hem doktrinde hem uygulamada tartışmalıdır; kısa süreli evliliklerde hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabildiği ve nafaka yükümlülerini mağdur edebildiği ileri sürülmekte, bu nedenle reform arayışları gündemdedir; TMK m.175'teki süresiz rejim 1988 tarihli 3444 sayılı Kanunla getirilmiş, 4721 sayılı Kanunla korunmuştur. Bu bağlamda 2/2146 E. sayılı Kanun Teklifi (08.05.2024) m.1'de TMK m.175'teki "süresiz" ibaresinin çıkarılmasını, m.2'de "her hâlükârda 60 ay" üst sınırını, m.3'te ise nafakanın kesilmesi hâlinde mağduriyetin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde kurulacak fondan karşılanmasını önermekte; gerekçede süresiz yükümlülüğün tarafları

yıllarca birbirine bağımlı kıldığı, özellikle kısa evliliklerde adil olmadığı ve yeniden evlenmeyi zorlaştırdığı belirtilmektedir; teklif 08.04.2025 itibarıyla komisyonda görüşülmektedir (2/2146 E. Sayılı Kanun Teklifi, 2024; 2/2146 E. Sayılı Kanun Teklifi, md.1–3; Gerekçe; TBMM, 2025). Kültürel/dinî perspektiften İslâm hukukunda boşanma sonrası nafaka iddet süresiyle sınırlıdır; hamilelik hâli dışında iddet bitince mali sorumluluk hısımlık nafakasına kayar; süresiz nafakanın nimet–külfet dengesine aykırı olduğu, erkeği psikolojik bağa mahkûm ettiği ve kısa evliliklerde adil olmadığı ileri sürülür; bazı dinî otoriteler iddetten sonraki süresiz nafakayı “haklı kazanç” saymaz (Çetintaş, 2023; Tekin, 2020; Kulaklı, 2010; Uyanık, 2019; Böke, 2020). Sosyolojik açıdan ise süresiz nafaka, ataerkil işbölümü ve “yoksulluğun kadınsallaşması” bağlamında kadın aleyhine yapısal eşitsizliğin telafisi olarak görülür; erkeklerin işgücüne katılımı %66,5 iken kadınların %32,5 olması bu eşitsizliğe işaret eder; nafakanın, kurumsal destek yoksunluğunu telafi eden sosyal devlet aracı olduğu, “nafaka sömürüsü” söyleminin kadın karşıtı bir dil ürettiği, fiiliyatta bağlanan nafakaların insan onuruna yaraşır yaşamı sağlamaktan uzak ve düşük olduğu belirtilir (Bozkurt, 2021; TÜİK, 2024; Dedeoğlu, 2000; Akçabay, 2019). Karşılaştırmalı hukukta sürenin çoğu sistemde sınırlı veya hâkim takdirine bağlı olduğu görülür: Almanya’da üst sınır yoktur ancak alacaklı eşin meslek edinme yükümlülüğü ve çok ölçütlü bir takdir sistemi vardır (Burcuoğlu, 2011); İsviçre’de evlilik süresi belirleyicidir; 18 aydan kısa evliliklerde genel olarak nafaka yok, 10 yıl ve üstünde uzun süreli nafaka mümkündür (Yağcı, 2018; Şahin, 2017); Hollanda’da azamî 12 yıl, süre evlilik süresine eşitlenebilir; Fransa’da çoğunlukla tek seferde ve en çok 8 yıl ödeme planı öngörülür ve miktar sonradan artırılmaz (Işık, 2022). AYM, TMK m.175’te süre sınırı olmamasını Anayasa’ya aykırı bulmamış; kurumun sosyal devlet–toplumsal dayanışma ve insan onurunu koruma amacına hizmet ettiğini, ayrıca evlenme, ölüm, fiilî evlilik, yoksulluğun kalkması ve haysiyetsiz hayat gibi hâllerde nafakanın sona erdirilebildiğini vurgulamıştır; karşıoyda ise süresiz yükümlülüğün hakkaniyet ve özel hayata müdahale kaygısı doğurduğu belirtilmiştir (AYM, K.T. 17.05.2012, E.2011/136, K.2012/72). Yargıtay içtihadı, hâkime süre koyma yetkisi tanımamakta; alacaklı açıkça süreli talep etmedikçe nafakanın süresiz takdiri gerektiğini kabul etmektedir (Yargıtay HGK, K.T. 02.05.1990, E.1990/2-111, K.1990/261); bu yaklaşım, asgarî ücretli kadın lehine dahi yoksulluğa düşme ihtimali gerekçesiyle süresiz nafaka verilmesi gibi örnekler üzerinden hakkaniyet dışı sonuçlar doğurduğu gerekçesiyle eleştirilir; İstanbul BAM’ın evlilik süresi ve yaşa göre süreli nafaka kararı hakkaniyete daha uygun görülmüştür (Baş ve Özcan, 2022). Doktrinde üç ana yaklaşım öne çıkar:

- (i) Lafzî yorum: hâkimin süre takdir yetkisi yoktur; açıkça süreli talep olmadıkça süresiz hükmedilmelidir (Uzun, 2013; Yıldırım, 2020; Demir, 2018).
- (ii) Üst sınır görüşü: boşanmanın dayanışmayı bitirmesi gerektiği gerekçesiyle nafakaya belirli bir tavan süresi getirilmelidir (Dural, Ögüz ve Gümüş, 2021, s.158).
- (iii) Hâkim takdiri görüşü: m.175’teki “isteyebilir” ibaresi zorunluluk değil talep ifadesidir; somut olaya göre hâkim süre belirleyebilmelidir, Yargıtay’ın emredicilik yorumu eleştirilmektedir (Kocabaş, 2013; Oğuz, 2000; Hamzaçebi, 2002, s.35; Özdemir, 2021; Baş ve Özcan, 2022).

SONUÇ

Bu çalışma, Türk Medenî Hukukunda yoksulluk nafakası kurumunu tarihsel gelişimi, hukuki niteliği, şartları, uygulamadaki sorunları ve reform tartışmaları bağlamında incelemiştir. Araştırmanın bulguları, yoksulluk nafakasının Türk aile hukukunun en tartışmalı konularından biri olduğunu ve hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli sonuçlar doğurduğunu ortaya koymaktadır.

Yoksulluk nafakası kurumu boşanmanın mali sonuçları içinde en temel sosyal güvence araçlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Nafakanın amacı, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek tarafın geçimini temin etmek olup, bu yönüyle bir tazminat veya ceza değil, sosyal dayanışmanın hukuki bir yansıması niteliğindedir. Yoksulluk nafakası, bireyler arasında ekonomik adaletin sağlanmasına ve boşanma sonrası hayatın sürdürülebilir kılınmasına hizmet etmektedir. Bu nedenle nafaka, yalnızca taraflar arasındaki özel bir borç ilişkisi değil, aynı zamanda toplumsal düzenin korunmasına yönelik kamu yararı taşıyan bir yükümlülük olarak değerlendirilmelidir.

Çalışmada nafakanın bağlanabilmesi için aranan beş temel şart üzerinde durulmuştur:

- (i) boşanma kararının kesinleşmiş olması,
- (ii) nafaka talebinin açık biçimde ileri sürülmesi,
- (iii) boşanma neticesinde yoksulluğa düşme ya da bu tehlikenin mevcut olması,
- (iv) talep edenin kusurunun diğer taraftan ağır olmaması
- (v) nafakanın, yükümlünün mali gücüyle orantılı olarak belirlenmesi.

Bu şartlar, yoksulluk nafakasının keyfi bir talep aracı olmamasını; aksine taraflar arasındaki menfaat dengesini gözetken, ölçülü ve hakkaniyete uygun bir kurum olmasını sağlamaktadır.

Süresiz nafaka meselesi günümüz Türk hukukunun en tartışmalı noktalarından biri olarak öne çıkmaktadır. Süresiz nafaka, uzun süreli evliliklerde sosyal koruma işlevi açısından gerekli görülse de, kısa süreli evliliklerden sonra ömür boyu sürecek bir yükümlülüğe dönüşmesi ciddi adaletsizliklere yol açabilmektedir. Nafaka yükümlüsünün hayat boyu borç altında kalması, yeniden evlenme ve ekonomik bağımsızlık gibi temel haklarını zedeleyebilmektedir. Bu bağlamda süresiz nafaka hem doktrinde hem de kamuoyunda adalet, hakkaniyet ve ölçülülük ilkeleri açısından uygun biçimde eleştirilmektedir.

Karşılaştırmalı hukuk incelemeleri, Türk hukukundaki süresiz nafaka uygulamasının birçok ülke açısından istisnai olduğunu göstermektedir. Almanya’da nafaka için üst süre sınırı öngörülmemiş olsa da, alacaklı eşin meslek edinme yükümlülüğü vardır. İsviçre’de evliliğin süresi doğrudan nafakanın süresini etkileyen bir kriterdir. Hollanda’da nafaka süresi azami on iki yıl ile sınırlıdır. Fransa’da ise nafaka genellikle tek seferde veya en fazla sekiz yıl süreyle hükmedilmektedir. Bu tablo, Türk hukukunda süresiz nafakanın hukuk politikası tercihlerinden biri olduğunu; ancak evrensel bir model teşkil etmediğini göstermektedir.

Yüksek yargı kararları, yoksulluk nafakasının uygulamadaki çerçevesini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. Anayasa Mahkemesi, TMK m.175’te süresiz nafaka düzenlemesinin Anayasa’ya aykırı olmadığına hükmetmiş ve bunu sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak görmüştür. Buna karşın Yargıtay, nafakanın süreyle sınırlandırılmayacağı görüşünü benimsemekte ve alacaklı açıkça süre talep etmedikçe nafakanın süresiz takdir edilmesi gerektiğini kabul etmektedir. Ancak bölge adliye mahkemelerinin bazı kararlarında, evlilik süresi ve tarafların sosyal durumları dikkate alınarak süreli nafakaya hükmedilmesi, gelecekte yüksek yargı içtihatlarında da daha esnek bir yaklaşımın gelişebileceğini göstermektedir.

Yoksulluk nafakasına ilişkin tartışmalar yalnızca hukuki tekniklerle sınırlı değildir. Kurum, aynı zamanda ekonomik, toplumsal ve kültürel faktörlerin bir arada değerlendirildiği bir alanda yer almaktadır. Kadınların iş gücüne katılım oranının düşük olması, toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi ve gelir dağılımındaki eşitsizlikler, nafaka kurumunun kadınlar lehine bir güvence olarak korunmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak bu güvence, nafaka yükümlüsünün hayat boyu borç altında kalmasına da neden olmamalıdır. Bu nedenle gelecekte yapılacak düzenlemelerde, kadınların iş gücüne katılımını artıracak politikalar ile devletin sosyal yardım mekanizmaları, nafaka sistemini dengeleyecek şekilde düşünülmelidir.

Sonuç olarak, bu çalışma göstermektedir ki yoksulluk nafakası, Türk Medenî Hukukunda hem aileyi ve bireyi koruyan bir güvence hem de adalet ve hakkaniyet ilkeleri bakımından yeniden düzenlenmesi gereken bir kurum niteliğindedir. Kurumun tamamen kaldırılması veya keyfi biçimde sınırlandırılması yerine, tarafların menfaatlerini dengeleyen, sürenin belirlenmesinde evlilik süresi, yaş, sağlık ve ekonomik koşulları dikkate alan esnek bir düzenleme yapılması en uygun çözüm olacaktır. Böylelikle hem nafaka alacaklısının yoksulluğa düşmesi önlenecek hem de nafaka yükümlüsünün hayat boyu sürecek bir borç altında kalması engellenecektir.

Bu çerçevede, yoksulluk nafakasının geleceği, hakkaniyet, öngörülebilirlik ve sosyal koruma dengesi temelinde şekillenecek; bireysel mağduriyetleri en aza indiren, toplumsal barışı ve adalet duygusunu pekiştiren bir sistemin kurulmasıyla daha adil bir noktaya taşınabilecektir.

KAYNAKÇA

Akçabay, F. C. (2019). Yoksulluk nafakası araştırması (sosyo-hukuki bir inceleme). Kadın Dayanışma Vakfı, Şen Matbaa.

Akıntürk, T. (1967). *Aile hukuku dersleri*. Sevinç Matbaası: İstanbul.

Akıntürk, T., ve Ateş, D. (2016). *Türk medeni hukuku: Aile hukuku* (Cilt 2). Beta Basım Yayım Dağıtım.

Antalya, O. G. (2019). Borçlar hukuku, genel hükümler, borçların ifası, borçların ifa edilmemesinin sonuçları: Borcun ifa edilmemesi – borçlunun temerrüdü (Cilt V/1, 3, Genişletilmiş 2. baskı). Seçkin Yayınları.

Arbek, Ö. (2004). Boşanmanın mali sonuçları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)*, 54(1), 115–163. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000414

Atar, E. A. (2015). Nafakadan feragat. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/36500/333736>

Ateş, M. (1998). Medeni Kanun’da yapılan son değişiklikler ışığında yoksulluk nafakası (II). *Yargıtay Dergisi*, 24(4), 559–574.

Ayan, M. (2020). *Borçlar hukuku genel hükümler*. Yetkin Yayınları.

Aydın, M. A. (2013). *Türk hukuk tarihi*. Beta Yayınevi.

Badur, E., ve Turan Başara, G. (2016). Aile hukukunda sadakat yükümlülüğü ve ihlalden kaynaklanan manevi tazminat istemi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)*, 65(1), 101–136. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001807

Baş, S., ve Özcan, N. (2022). Yoksulluk nafakasında süre sorununun anayasal ve medeni hukuk boyutuyla tartışılması ve bir öneri olarak boşanma tazminatı. *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2022(1), 328–383.

Bozdağ, G. G. (2015). *Türk hukukunda ve uluslararası hukukta nafaka*. Yetkin Yayınları.

Bozkurt, F. D. (2021). Yoksulluk nafakasını insan hakları ve toplumsal cinsiyet ekseninde yeniden düşünmek. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(2), 566–584.

Bozvalı, H. (1990). *Mevzuattaki son değişikliklerle öğretilde ve uygulamada Türk medeni hukukunda bakım nafakaları*. Kazancı Kitap Ticaret.

Böke, E. G. (2020). İslâm hukuku açısından kadının iddet nafakası. *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2.

Burcuoğlu, H. (2011). Alman, İsviçre ve Türk hukukunda nafakanın süresi. *Terazi Hukuk Dergisi*, 6(55).

Burcuoğlu, H. (2018). Boşanmada kusur ve yoksulluk nafakası ile ilgili gözlemler. *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 1–12.

Camcı, Ö. (1998). *Boşanma tazminatı ve yoksulluk nafakası* (Yenilenmiş, genişletilmiş baskı). İstanbul.

Can, H. (2018). Nafaka bağlamında aile hukukunda yapılması gerekli değişiklikler ve uygulamada ortaya çıkan sorunlar ile çözüm önerileri. In A. Ünal ve A. Kalkan (Eds.), *Aile hukukundaki hak ihlallerinin tespiti ve çözüm önerileri çalıştay* (pp. 85–89). Adalet Yayınevi.

Çeker, O. (1985). *Nafaka Kanunu* (Osmanlı Kanunları Serisi – 3). Ebru Yayınları.

Çelik, F., ve Ganbari, M. K. (2023). Türk hukukunda yoksulluk nafakası nın gelişimi ve güncel meseleler. *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2), 111–136.

Çetintaş, R. (2023). Süresiz yoksulluk nafakasının İslâm hukuku açısından değerlendirilmesi. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 41, 105–132.

Çıtak, B. (2016). Eşler arasındaki nafaka yükümlülüğü (Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Dede, İ. (2016). Yoksulluk nafakasının fiili birliktelik ve haysiyetsiz yaşam sürme sebebiyle sona ermesi. In Prof. Dr. İlhan Uluhan'a Armağan (Cilt 1, Özel Sayı), İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15(2), 557–575. <https://www.jurix.com.tr/article/5602?u=0vec=0>

Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye’de aile ve kadın emeği. *Toplum ve Bilim*, 86(3), 139–170.

Demir, M. (2018). *Türk medeni hukuku öğretisi ve uygulamasında yoksulluk nafakası*. Seçkin Yayınları.

Demirbaş, A. (2018). Güncel tartışmalarla yoksulluk nafakası. *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (İMÜHFD)*, 5(2), 219–236. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/imuhfd/issue/54315/737037>

Develioğlu, F. (1982). *Osmanlıca Türkçe ansiklopedik lügat*. Aydın Yayınevi.

Doğan, İ. (2015). Türk Medeni Kanununun düzenlemelerine göre tedbir, yoksulluk ve iştirak nafakası. *Public and Private International Law Bulletin*, 35(1), 59–95. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/411002>

Dural, M., Öğüz, T., ve Gümüş, M. A. (2019). Türk özel hukuku Cilt 3: Aile hukuku. Filiz Kitabevi.

Erbay, C. (2006). Nafaka. In *TDK İslam Ansiklopedisi* (Cilt 32). İstanbul.

Erdem, M. (2019). *Aile hukuku*. Seçkin Yayıncılık.

Erdem, M., ve Makaracı Başak, A. (2022). *Aile hukuku* (1. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Erdoğan, K., Akkurt, S. S., ve Tokat, H. (n.d.). *Medeni hukuk* (temel bilgiler). Seçkin Yayınları.

- Eren, F. (2020). *Borçlar hukuku: Genel hükümler*. Yetkin Yayınları.
- Ersöz, O. (2018). Yoksulluk nafakasının sona ermesi. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 6(12).
- Feyzioğlu, F. N. (1986). *Aile hukuku* (3. baskı, yeniden gözden geçirilmiş, genişletilmiş). Filiz Kitabevi.
- Fırtına, E. (2019). *Boşanmanın mali sonuçları ve yoksulluk nafakası*. Adalet Yayınevi.
- Gençcan, Ö. U. (2018). *Nafaka hukuku*. Yetkin Yayınları.
- Güriz, A. (2006). *Hukuk başlangıcı*. Siyasal Kitabevi.
- Hamzaçebi, M. (2002). Türk Medeni Kanunu'na göre boşanma ve ayrılık hallerinde tedbir, yoksulluk ve iştirak nafakası. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(3-4), 23-48.
- Hatemi, H. (2012). *Medeni hukuka giriş*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Hatemi, H., ve Kalkan Oğuztürk, B. (2013). *Aile hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Işık, E. (2022). Yoksulluk nafakasının sona erme sebepleri (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kaçak, N. (2006). Açıklamalı ve içtihatlı boşanma davalarında maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakası (1. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kaçak, N. (2009). Boşanma davalarında maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakası (2. bası). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kalender, A. (2021). *Türk aile hukukunda boşanma nafakası (yoksulluk nafakası)*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Kartal, N. (2019). Boşanmanın mali sonuçları (Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kılıçoğlu, A. M. (2020). *Borçlar hukuku genel hükümler*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Kırmızı, M. (2021). *Yargıtay kararları ışığında boşanma davaları* (Gözden geçirilmiş 3. baskı). Ankara: Bilge Yayınevi.
- Kocabaş, G. (2013). Evlilik sonrası dayanışma ilkesi ve bu ilkenin sınırı olarak clean break ilkesi doğrultusunda yoksulluk nafakasını belirleyici ölçütler. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(2), 357-391. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/48140/611142>
- Kol, G. Y. (2013). *İslam hukukunda nafaka hükümlerinin Türk Medeni Hukukuna etkisi*.
- Köseoğlu, B., ve Kocağa, K. (t.y.). *Aile hukuku ve uygulaması – Bilimsel görüşler ve yargı içtihatları*. Ekin Yayınları.
- Köseoğlu, Z. (2010). *İslam aile hukukunda kocanın nafaka yükümlülüğü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Kulaklı, E. (2010). Yoksulluk nafakasında süre. *Legal Hukuk Dergisi*, 8(92).
- Kulaklı, E. (2018). Yoksulluk nafakası ve yoksulluk nafakasının süresi bağlamında bir mukayeseli hukuk incelemesi. *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(2), 237-268. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/imuhfd/issue/54315/737038>
- Memişoğlu Bozan, A. G. (2019). *Boşanma davalarında nafakalar* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Mıdık, N. (2023). Türk hukukunda ispat yükü ve yoksulluk nafakası davasındaki görünümü (Yüksek lisans tezi, İstanbul Topkapı Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Oğuz, C. (2000). Medeni Kanun madde 174/I ile 175 arasındaki farklar. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1-2), 23-37.
- Oğuzman, K., ve Dural, M. (2001). *Aile hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Oğuzman, K., ve Öz, T. (2020). *Borçlar hukuku: Genel hükümler* (Cilt III, 18. baskı). İstanbul: Vedat Kitabevi.
- Öcal, M. (2019). *Yoksulluk nafakasının süresi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Özdemir, H. (2021). Yoksulluk nafakasında süresizlik sorunu. *Aile Hukukunda Güncel Meseleler Sempozyumu*, 23-42. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Öztañ, B. (1983). *Aile hukuku*. Çağ Matbaası.

Öztañ, B. (2015). *Aile hukuku*. Turhan Kitabevi.

Özüğur, A. İ. (2015). *Nafaka hukuku* (6. baskı). Seçkin.

Özyazgan, Ö. (2019). Yoksulluk nafakası (Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Remzi, M., ve Sezer, A. (2015). *Borçlar hukuku genel hükümler*. İkinci Sayfa Yayınları.

Reyhani Yüksel, S. (2021). Yoksulluk nafakası ve süre sorunu. *NKÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021(2), 485–509. <https://doi.org/10.51562/nkuhukuk.2021226>

Ruhi, A. C. (2010). *Yargıtay içtihatlarıyla nafaka hukuku*. Seçkin Yayınları.

Ruhi, A. C., ve Ruhi, C. (2021). *Nafaka hukuku*. Seçkin Yayıncılık.

Somkan Fırat, A. (2019). *Yoksulluk nafakası* (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Somkan Fırat, A. (2019). *Yoksulluk nafakası* (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Şahin, M. (2017). Türk–İsviçre Medeni Kanunlarına göre evlilik sonrası katkının (yoksulluk nafakasının) şartları (TMK m. 175 – ZGB m. 125). *AHBV Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(3), 75–108.

Tekin, A. (2020). İslâm hukuku ve modern hukuka göre boşanma sonrası kadının malî hakları (nafaka, mesken ve miras hakları). *İlâhiyât Yayınları*.

Tekinay, S. S. (1984). *Türk aile hukuku* (Gözden geçirilmiş ve genişletilmiş 5. baskı). Beta Basım.

Tosun, Y. (2015). Türk ve İsviçre hukukunda yoksulluk nafakasının ve doğurduğu hukuki sorunların incelenmesi. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(129-130), 53–77. <https://www.jurix.com.tr/article/4601?u=0vec=0>

Tutar, E. (2023). *Yoksulluk nafakası* (Yüksek lisans tezi). Yaşar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Tutumlu, M. A. (2006). *Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre evliliğin butlanı, boşanma, ayrılık sebepleri ve boşanmanın hukuki sonuçları* (2. baskı). Ankara.

Türk Dil Kurumu. (2025). *Nafaka*. <https://sozluk.gov.tr>

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (2024). 2/2146 sayılı Türk Medeni Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi. <https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/Kanun-Teklifleri-Sonuc> (Erişim Tarihi: 8.4.2025).

Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2025). 2/2146 E. sayılı Kanun Teklifi Bilgileri. <https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/KanunTeklifi/9ef79f73-5117-4bef-b483-018f588eaeaa> (Erişim Tarihi: 8.4.2025).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). Evlenme ve boşanma istatistikleri, 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2024-54194> (Erişim Tarihi: 5.5.2025).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). İşgücü istatistikleri, Şubat 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Subat-2024-53509> (Erişim Tarihi: 8.4.2025).

Uçar, M. A. (2003). *Aile içi şiddet ve Aile Koruma Yasası*. Yetkin Yayınevi.

Uyanık, M. Z. (2019). İslâm aile hukukunda evlilik ve boşanma nafakası bağlamında süresiz nafaka yasası. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 47, 57–87.

Uyumaz, A., ve Erdoğan, T. (2015). *Hukuk uyumsuzluklarında arabuluculuk*. Ankara: Adalet Yayınları.

Uzun, M. (2013). *Yargıtay kararları kapsamında yoksulluk nafakası*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Ünal, M., ve Başpınar, V. (2012). *Şekli eşya hukuku*. Yetkin Yayınları.

Ünlüsoy Tek, S. (2022). Boşanmanın mali sonuçları ve yoksulluk nafakası (Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).

Üstün, F. (2024). Yoksulluk nafakasında yoksulluk kriteri ve nafaka miktarının belirlenmesi (Yüksek lisans tezi). Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yağcı, K. (2018). Yoksulluk nafakasında “süresizlik” sorunu. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 76(1), 323–358.

Yalçinkaya, N., ve Kaleli, Ş. (1988). *Boşanma hukuku Cilt II*. Ankara.

Yıldırım, A. (2016). Yoksulluk nafakası ve yoksulluk nafakasında süre sorunu. *Legal Hukuk Dergisi*, 14(157), 59–88.

Yıldırım, E. (2020). *Yoksulluk nafakası* (Yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yiğit, E. (2022). Yoksulluk nafakası. *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 5(1), 1–37. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suamyod/issue/68603/1027938>